תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע אלא אמר רב פפא אתי מגלגול שבועה דעד אחד מה לגלגול שבועה דעד אחד שכן שבועה גוררת שבועה תאמר בעדים דממון קא מחייבי פיו יוכיח מה לפיו שכן אינו בהכחשה עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ומחייבו שבועה מה לעד אחד שכן על מה שמעיד הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע פיו יוכיח [א]וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הצד השוה שבהן שעל ידי טענה וכפירה הן באין ונשבע אף אני אביא עדים שעל ידי טענה וכפירה הם באין ונשבע מה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן תאמר בעדים שכן הוחזק כפרן ובעדים מי הוחזק כפרן [ב]והאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא [א]הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא פריך הכי מה להצד השוה שבהן שכן אינן בתורת הזמה תאמר בעדים שישנן בתורת הזמה הא לא קשיא רבי חייא תורת הזמה לא פריך אלא דקאמר ותנא תונא מי דמי התם למלוה אית ליה סהדי ללוה לית ליה סהדי דלא מסיק ליה ולא מידי דאי הוו ליה סהדי ללוה דלא מסיק ליה ולא מידי לא בעי רבי חייא לאשתבועי הכא כי היכי דאנן סהדי (א) בהאי אנן סהדי בהאי ואפילו הכי משתבעי אלא כי איתמר ותנא תונא אאידך דרבי חייא איתמר דאמר ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' זוז והילך חייב מאי טעמא הילך נמי כמודה מקצת הטענה דמי ותנא תונא שנים אוחזין בטלית והא הכא כיון דתפיס [ג][אנן סהדי דמאי דתפיס] הילך הוא וקתני ישבע ורב ששת אמר [ב]הילך פטור מ"ט כיון דאמר ליה הילך הני זוזי דקא מודי בגווייהו כמאן דנקיט להו מלוה דמי באינך חמשים הא לא מודי הלכך ליכא הודאת מקצת הטענה ולרב ששת קשיא מתניתין אמר לך רב ששת מתניתין תקנת חכמים היא ואידך אין תקנת חכמים היא ומיהו אי אמרת בשלמא מדאורייתא הילך חייב מתקני רבנן שבועה כעין דאורייתא אלא אי אמרת מדאורייתא הילך פטור מתקני רבנן שבועה דליתא דכוותה בדאורייתא מיתיבי

סלעים

תאמר. בשבועה דעדים שאינו נשבע על מה שהעידו אלא על מה שלא העידו ועל כפירתו הוא נשבע ולא אהעדאתן ומנין לך להחמיר כל כך: **מגלגול שבועה דעד אחד.** אם נתחייב לו שבועה ע"י עד אחד כדאמרינן והיתה עליו טענה אחרת שלא היתה מוטלת עליו שבועה מגלגלין אותה עם שבועה זאת ונשבע על שתיהן דגלגול שבועה דאורייתא היא דילפינן לה בקדושין (דף כז:) ואמרה האשה אמן אמן[ד] הרי שעל מה שלא העיד העד הוא משביעו: **שכן שבועה גוררת שבועה.** עד לא חייבו שבועה אלא על מה שהעיד והשבועה גוררת שבועה. תאמר בעדים הללו שהחמשים שהעידוהו הם מחייבין אותו לשלם ואין כאן שבועה לגרור על ידה שבועה על השאר: **פיו יוכיח.** מודה מקצת הטענה שעל מה שכופר ופיו לא הודה הוא נשבע: **טענה וכפירה.** זה טוען וזה כופר הן באין לדין: **לא הוחזק כפרן.** על מה שכפר אינו מוחזק כפרן שמא לא כיחש שהעד אינו נאמן להכחישו ולהחזיקו כפרן: **תאמר בעדים.** שאמר שכפר הכל והם העידו על החמשים הוחזק כפרן ולא נאמר נאמינהו על השבועה: **הכופר במלוה.** בין על כולה בין על מקצת ובאו עדים והעידוהו עד שלא נשבע: **כשר לעדות.** ולא אמרינן גזלן הוא והתורה אמרה (שמות כג) אל תשת רשע עד דכיון דמלוה להוצאה ניתנה דלמא צריך להוציאה וסבר עד דהוו לי [זוזי] ופרענא ליה ואי מודינא ליה השתא יתבעני מיד. אבל הכופר בפקדון אפי' על מקצת ובאו עדים והעידוהו פסול לעדות דמאי הוה ליה גבי פקדון לאשתמוטי נפשיה ושמא תאמר אבד ממנו ואשתמיט ליה עד דמשכח ליה לקמן בפירקין (דף ה:) מוקמינן כדאתו סהדי ואמרי ההיא שעתא בידיה נקיט ליה: **בתורת הזמה.** לשלם קנס דכאשר זמם[ה] דעד אחד שהוזם פטור[ו] ופיו גבי הודאה כל שכן דלא שייכא הזמה כלל: **תאמר בעדים.** אם הוזמו בחמשים שהעידו משלמין ממון: **תורת הזמה לא פריך.** אינה תשובה לו פירכא דכיון דעד אחד ישנו בהזמה ליבטל עדותו[ז] בעדות שני עדים אם הוה לן למימר בעדים משום דישנן בהזמה לא יחייבוהו שבועה הוה לן למימר נמי בעד אחד לא יחייבוהו שבועה דהא ישנו בהזמה ליבטל עדותו ואי משום דאין משלם קנס אין כזו יפוי כח להאמין עדותו: **אלא דקאמר ותנא תונא.** אלא אם יש לך להשיב על דברי רבי חייא כך יש לך להשיב דקאמר ותנא תונא והביא ראיה לדבריו ממשנתינו מי דמי: **התם.** בדרבי חייא: **למלוה אית ליה סהדי.** דמסיק ביה חמשים: **ללוה לית ליה סהדי.** באידך חמשים שאינו חייב לו עליה: **אי הוה ליה כו'.** כגון אילו העידו העדים חמשים חייב וחמשים פרע בכה"ג לא הוה אמר ר' חייא דצריך לישבע על השאר: **מפני' כי היכי דאנן סהדי להאי.** דהליה שלו: **אנן סהדי להאי.** דהליה שלו ולמה הצריכוהו חכמים שבועה ש"מ טעמא לאו משום מודה מקצת הטענה הוא כר' חייא ואינה שבועה דאורייתא אלא תקנת חכמים שלא יהא כל אחד הולך כו': **והילך.** [א] לא הוצאתים והן שלך בכ"מ שהם: **חייב.** לישבע על השאר ולא אמרינן הני דקמודי ליה בגווייהו הואיל ואיתנהו בעינייהו כמאן דנקיט להו דמי אלא כשאר מודה במקצת הוא וחייב: **ותנא תונא כו'.** קס"ד דלר' חייא טעמא דמתני' משום דאנן סהדי דמאי דתפיס דיליה הוא והוי כמנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים וכי אידך דרבי חייא דמחייב ליה שבועה דאורייתא: **והא הכא.** דהך העדאת עדים אנן סהדי דמאי דתפיס האי הילך הוא שהרי בפניו הוא: **וקתני.** דמחייב שבועה אשארא וה"ה להודאה במקצת: **תקנת חכמים היא.** ולא משום העדאת עדים וכדפרכינן לעיל כי היכי דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי: **אי אמרת בשלמא הילך מדאורייתא חייב.** כלומר גבי שבועה דאורייתא כגון בהודאה במקצת:

סלעים

עד אחד יוכיח שישנו בהכחשה ובהזמה. שפיר גרס הכא ובהזמה כיון שע"י הזמה דבורו בטל ואין להקשות מה לפיו שכן אינו משלם בהזמה תאמר בעדים שמשלמין בהזמה ואז לא יכול לומר עד אחד יוכיח [ח]שמשלם כי מה שהעד אינו משלם כשהוא מוזם אינו חומרא אלא לפי שבעדותו אינו מחייבו ממון לכך הואיל ודיבורו בטל חשיב ישנו בהזמה ונסמוך על מה הצד פרכינן ליה משום דעל מה הצד פרכינן פירכא כל דהו ורבי חייא אפי' על מה הצד לא פריך ליה משום דמה שאינו משלם העד כשמוזם זהו גריעותו לפי שלא היה כח בעדותו לחייב ממון: **הצד השוה [שבהן] שע"י טענה כו'.** וא"ת °כופר הכל יוכיח שע"י טענה וכפירה פטור וי"ל לומר דבהצד השוה שבהן יש טענה חשובה דכשמודה מקצת או עד מכחישו נראה דמשקר ולכך יש שבועה: **ותנא תונא אאידך דר' חייא.** אנן סהדי דמאי דתפיס האי כו' פרש"י כיון דהוי כהעדאת עדים משתבע מדרבי חייא קמייתא וקשה כיון דלא תלי לאוכוחי הך ברייתא דהילך אלא מכח קמייתא לימא ותנא תונא אקמייתא לכך י"ל דאנן סהדי לאו דוקא דמאי דתפיס מחשבינן ליה השתא טפי מהעדאת עדים וחשיב כאילו מודה ליה דידיה הוא אך [ב] קשה דמ"מ איכא למיפרך דמתני' כי היכי דהאי מודה להאי האי נמי מודה להאי ואפ"ה קמשתבעי כדפריך אקמייתא ומאי תיקן וי"ל דהשתא נמי מוכח מכח טעמא דנסמוך אי הילך פטור לא הוי מתקני רבנן שבועה דליכא דכוותה בדאורייתא אבל לרבי חייא קמייתא כי נמי בהעדאת עדים פטור מתקני רבנן שבועה במתני' דחשיב הודאה במאי דתפיס חבריה ודוחק דלפ"ז הא דלא קאמר ותנא תונא אקמייתא משום דמאי דתפיס חשיב כהודאה וזו לא היתה פירכתו למעלה אלא מטעם כי היכי דאנן סהדי להאי כו': **ורב ששת אמר הילך פטור.** נראה שהלכה כרב ששת דבפ' השואל (לקמן דף ק.) גבי עבד קטן פריך ועוד הילך הוא אך בספר חפץ משמע דהילך חייב [וע' תוס' ב"ב קכח: ד"ה הלכתא]:

[ט]**וש"מ דהילך פטור.** וא"ת יהא נאמן בשלם דמיגו דבעי אמר שתים וי"ל כיון דהילך פטור אם יאמר שתים הו"ל כופר הכל ואין אדם מעיז ולר"ע לא הוי עזות דמסייע ליה שטרא:

לעולם

מסורת הש"ס

א) [קדושין כז: כח. וש"נ], ב) [לקמן ה:] ב"ק קה: [ע"ש] [שבועות מ:], ג) רש"ל, ד) [במדבר ה], ה) [דברים יט], ו) [מכות ה:], ז) [צ"ל כעדות], ח) פ"א שאין משלם, ט) עיין לב"ב,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' דאנן סהדי להאי אנן סהדי להאי ואפילו:

◆

גליון הש"ס

תוס' ד"ה הצד וכו' כופר הכל יוכיח. עיין תשובות מהרי"ל ח"א כלל ג' דף טו ע"א ובתשובות פנים מאירות ח"ב סימן קסט:

◆

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה והילך לא הוצאתים כו'. נ"ב אבל הר"ן חולק עיין וכתב דהא מלוה להוצאה ניתנה דוקא בפקדון הדין כן (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' פ"ז ס"ק יו): [ב] תוס' ד"ה ותנא כו'. אך קשה כו' נ"ב והרא"ה מפרש דלאו משום הודאה מסייע ליה ממתני' דודאי מתני' אין בה הודאה כלל אלא דרב ששת דפוטר בהילך ס"ל דמזומנים בידו כמאן דנקיט להו כאילו כבר בידו והא מתני' דבידם ומזומנין לחלוק ליחוי כאילו כבר חלקו ואין כאן שבועה דהמפ"ה ועי"ל ו' א' ודלא כרש"י ד"ה והילך שכתב בכל מקום כו' דדוקא בפקדון הדין כן (ועמ"ש שם בס"ק י"א):

◆

רבינו חננאל

אלא תיתי מגלגול שבועה דעד אחד ונדחה גם זה. ואתינן לרבויה מפיו ועד אחד. ואמרי' הכי מה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס לא כל שכן. ופרכינן מה לפיו שכן אינו בהכחשה כמו שפירשנו למעלה. עד אחד יוכיח שכן ישנו בהכחשה ומחייבו שבועה. מה לעד אחד שכן על מה שהעיד עליו הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע פיו יוכיח שמשלם במה שהודה ונשבע על מה שכפר וחזר הדין וכו'. ופרכי' מה להצד השוה שבהן שכן לא הוחזק כפרן פי' אם כפר הלוה והעיד עליו עד אחד לא הוחזק כפרן שנאמר לא יקום עד אחד באיש וגו'. וכן אם כפר וחזר והודה לא הוחזק כפרן כרבא דאמר רבא אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע תאמר בעדים שאם כפר ובאו עדים והעידו עליו [שחייב] שהוחזק כפרן ונפסל. ודחי' לה הכי וכי מי שכפר במלוה נפסל והאמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות והא דר' חייא מלוה היא ונדחית זו הפירכא. וחזרנו לפרק פירכא אחרת. מה להצד השוה שבהן שכן אינו בתורת הזמה (א) פיו כדאמרן למעלה. עד אחד אינו בתורת הזמה שהתורה אמרה ועשיתם לו כאשר וגו' וכיון שאין עדות עד אחד אלא לשבועה ואי אפשר להשביע העד זו השבועה נדחת תורת הזמה מעליו שאין אתה יכול לקיים

עין משפט נר מצוה

יד א מיי' פ"ב מהל' טוען ונטען הל' יב טוש"ע ח"מ סימן לד ס"ד ועי' בנ"י:

טו ב מיי' שם פ"ג הל' ג [ופ"ג הל' טו] סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף א וסי' עה סעיף ו [רב אלפס כאן ופ"ו דשבועות דף לט]:

◆

מוסף רש"י

הכופר במלוה. ולא נשבע ובאו עדים, **כשר לעדות.** דמלוה להוצאה ניתנה ואינה עכשיו בידו ורוצה לדחותו עד שתשיג ידו (ב"ק קה:) ולא אמרן חשיד אממונא הוא, אלא אשתמוטי קמשתמיט ליה משום דמלוה להוצאה ניתנה ואין עכשיו בידו לפרוע (שבועות מ:). **בפקדון פסול לעדות.** ואפילו לא נשבע, דמשעה דכפר אחשיד ליה אממונא (שם) ומוקמינן לה (לקמן ה:) כגון דאמרי סהדי דההיא שעתא דכפר ליה נקיט בידיה ומפסיל אע"ג דלא אשתבע דאי באשתבע מה לי מלוה מה לי פקדון (ב"ק קו.).

◆

רבינו חננאל (המשך)

ועשיתם לו כאשר זמם וגו' וכדתנן (בריש מכות) מעידים אנו באיש פלו' שהוא בן גרושה וכו' ולעולם אין תורת הזמה אלא בשנים ועד שיזומו שניהם. בוא וראה כיון דאמר רב (שם ג ע"א) עד זומם משלם לפי חלקו מקשי' עליה והתניא אין משלמין ממון עד שיזומו שניהן ותריצנא להא דרב באומר העדנו והוזמנו בבית דינו של פלו' ונתחייבנו ממון כי האי גוונא משלם אבל כשיזום עד אחד אין שם תשלומין. ותנן נמי ור' שמעון אומר מה שנים אין נהרגין עד שיזומו שניהן אף שלשה עד שיזומו שלשתן. ופרקי' דלמא רבי חייא תורת הזמה לא פריך כלומר אין זו פירכא. פי' ר' חייא תורת הזמה לא פריך אמר לך רבי חייא לא נדחת תורת הזמה מעד אחד מפני כחו של עד אחד אלא מפני שעד אחד אינו בא אלא לשבועה וכשיזום אינו יכול להשביעו השבועה שזמם לעשות לאחיו וכיוצא בו נדחית תורת הזמה בשני עדים שהעידו על כהן שהוא בן גרושה וכו'. ואתינן [ב] לאוקמה לדר' חייא כמתניתין ולא דמיא דהא מתני' כי היכי דאנן סהדי להאי דכל מה דתפיס בהאי טלית דידיה הוא הכי [נמי] אנן סהדי לאידך. [ג] ותוב מתני' במאי דמסהדי (שהרי) [סהדין] דהוא דיליה עליה נשבע ותופס. לאפוקי דר' חייא דעל מה שכופר הוא נשבע. אלא אי איתמר והתנא שנאה על אידך דר' חייא דאמר מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא נ' והילך חייב מאי טעמא דאע"ג דאמר ליה הילך כיון דעדיין לא נתן מודה מקצת הטענה הוא ותנא תונא שנים אוחזין בטלית וקתני ישבע והא אנן סהדי דבמאי דתפיס הילך הוא וקתני ישבע ש"מ דאפי' אמר ליה הילך מודה מקצת הטענה הוא וחייב. ורב ששת אמר הילך פטור דכיון דאמר ליה הילך כמאן דפרע להו דמי ובשאר הא לא מודה ליה ולא מידי הלכך לאו

א) עי' בס"מ כאן שהעתיק לדברי רבינו בזה בארוכות יותר. ב) נראה דצ"ל ואתינן לאחויי לאה דאוקמא לעיל לדרבי חייא כמתני' דלא דמיא וכו'. ג) מדברי רבינו אלו נראה מוכח דהוי לו גי' אחרת בסוגיין דדחי דלא דמי למתני' נמי בזה דהתם במאי דמסהדי סהדי הוא נשבע וכו'.